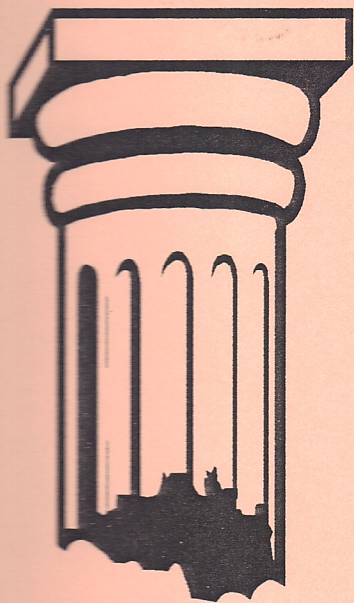
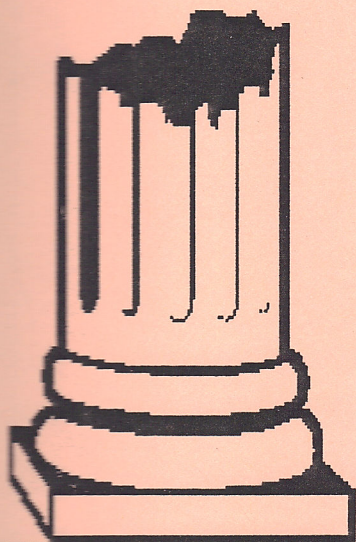


ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ



ΤΟ ΜΑΚΙΓΙΑΖ ΚΑΙ ΟΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ
ΠΕΡΙΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ



ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ : κ. ΠΕΠΠΑ ΜΑΡΙΑ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ

ΤΣΟΛΑΚΙΔΗΣ Σ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1998

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Πρόλογος	4
Κεφάλαιο 1 ^ο Ιστορικές αντιλήψεις γύρω από την ομορφιά.....	6
1.1 Η Φιλοσοφία της Αισθητικής.....	7
1.2 Η ομορφιά διαμέσου των αιώνων.....	10
1.2.1 Αρχαία Ελληνική Μυθολογία.....	11
1.2.2 Οι πρώτες τάσεις για αναζήτηση της ομορφιάς.....	11
1.3 Η αντιμετώπιση ενός στολισμένου γυναικείου κορμιού.....	13
1.4 Οι αισθητικές περιποιήσεις και το μακιγιάζ μέσω των έργων του Αριστοφάνη.....	17
Κεφάλαιο 2 ^ο Το μακιγιάζ στην Αρχαία Ελλάδα.....	23
2.1 Η προέλευση και η εφαρμογή των πρώτων υλικών του μακιγιάζ.....	24
2.2 Οι τεχνικές του μακιγιάζ στην Αρχαία Ελλάδα.....	28
2.3 Μακιγιάζ σε παράσταση Αρχαίας Ελληνικής Κωμωδίας ή Τραγωδίας.....	30
2.4 Μορφές του προσωπείου στην Αρχαία Ελλάδα.....	32
2.5 Σκηνική μάσκα.....	34
2.5.1 Ελληνικές θεότητες με προσωπείο.....	34
2.5.2 Η σκηνική μάσκα ως θεμελιώδες στοιχείο του θεάτρου.....	36
Κεφάλαιο 3 ^ο Οι Αισθητικές περιποιήσεις στην Αρχαία Ελλάδα.....	42
3.1 Περιποίηση του σώματος – Το πρωινό πλύσιμο... ..	43
3.2 Μάλαξη.....	44
3.3 Λουτρά.....	45
3.4 Αττική αγωγή.....	46
3.5 Γυμναστική.....	47
3.6 Η εξωτερική εμφάνιση των εταίρων στην Αρχαία Αθήνα.....	49
3.7 Το εμπόριο των καλλυντικών.....	50
Κεφάλαιο 4 ^ο Τα πάντα γύρω από την κόμμωση των Αρχαίων Ελλήνων.....	52

4.1	Η κόμμωση των Αρχαίων Ελλήνων.....	53
4.2	Βόστρυχος.....	54
4.3	Η κόμμωση των ανδρών.....	55
4.4	Η κόμμωση των γυναικών.....	56
Παράρτημα Α	Σκίτσα.....	58
Παράρτημα Β	Βιογραφικά σημειώματα.....	72
Βιβλιογραφία	78



Εισαγωγή

Η παρακάτω εργασία εκπονήθηκε από τον Τσολακίδη Κωνσταντίνο, σπουδαστή του Τμήματος Αισθητικής, του Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης.

Εισηγήτρια ήταν η κ. Πέππα Μαρία, καθηγήτρια του Τμήματος Αισθητικής του Τ.Ε.Ι.Θ.

Θέμα της εργασίας, η οποία συντάχθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας, αποτελεί η σπουδή του μακιγιάζ και των αισθητικών περιποιήσεων κατά την αρχαία Ελληνική περίοδο.

Τα ξενόγλωσσα κείμενα μεταφράστηκαν ελεύθερα από τον σπουδαστή Τσολακίδη Κωνσταντίνο, ενώ και τα σκίτσα του Παραρτήματος Α σχεδιάστηκαν από τον ίδιο.

Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 1998

Πρόλογος



Ο Αρχαίος Ελληνικός πολιτισμός χαρακτηρίστηκε ως ότι πιο σπουδαίο έχει να επιδείξει η παγκόσμια Ιστορία. Όχι άδικα, και χωρίς ίχνος σοβινισμού ή εγωιστικών τάσεων, οι Έλληνες εκείνης της εποχής ονομάστηκαν πατέρες των τεχνών και των γραμμάτων και φυσικά διδάξαντες της Δημοκρατίας. Αποκορύφωμα ενός τέτοιου πολιτισμού αποτέλεσε ο 5^{ος} π.Χ. αιώνας, γνωστός και ως «Χρυσός αιώνας του Περικλή⁽²²⁾». Δεν είναι λίγοι αυτοί που προσπάθησαν να αντιγράψουν τα ήθη, τα έθιμα και γενικά τους θεσμούς και τις αρχές εκείνες, από τις οποίες διέπτονταν η Ελληνική κοινωνία, την εποχή που προανέφερα.

Μέσα στον κοινωνικό – πολιτικό και συνάμα πολιτισμικό οργανισμό της εποχής αναπτύχθηκαν και ξεχώρισαν πλήθος εκδηλώσεων, που αποτελούσαν την αντανάκλαση ή την έκφραση μιας κοινωνίας που μάλλον θα χαρακτήριζα «πρότυπο». Προκειμένου λοιπόν να γίνω σαφέστερος θα αναφερθώ στην έννοια «ομορφιά», την οποία οι Αρχαίοι Έλληνες – οι πρόγονοι μας - και δει αυτοί του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, λάτρεψαν, δόξασαν και ανέδειξαν όσο κανείς. Όντας λάτρες του «τέλειου», σε κάθε εκδήλωση της ζωής τους, προσπαθούσαν να το αποτυπώσουν στα εκατοντάδες μεγαλουργήματα της τέχνης τους. Φυσικά, υπέρμαχοι της άποψης ότι η πνευματική ισορροπία πρέπει να συνάδει με την εξωτερική εμφάνιση ή αλλιώς ότι ο εσωτερικός κόσμος συνδέεται άρρηκτα με την εξωτερική φύση - με πρώτο και καλύτερο τον μεγάλο Σωκράτη⁽²⁸⁾ - δεν θα μπορούσαν να αφήσουν παραμελημένη την εξωτερική τους εμφάνιση.

Οι Αρχαίοι Έλληνες είχαν αναγάγει την φροντίδα και την περιποίηση της εξωτερικής τους εμφάνισης σε επιστήμη, αναπτύσσοντας σχολές ολόκληρες λαμπρών επιστημόνων, που ασχολούνταν με συγκεκριμένους κλάδους των φυσικών επιστημών, όπως την Βοτανική και την Κοσμετολογία. Η σύνθεση και η ανταλλαγή πληροφοριών καθώς και η συνεργασία μεταξύ των επιστημόνων διαφορετικών αλλά σχετικών κλάδων, μας χάρισαν γνώσεις και μας επέδειξαν αποτελέσματα γύρω από την ομορφιά και την προσέγγιση αυτής. Μάλιστα η πρόοδος ήταν τέτοια που πολλοί μεταγενέστεροι πολιτισμοί θέλησαν να αντιγράψουν και να υιοθετήσουν την γνώση των Αρχαίων Ελλήνων.

Τι άραγε να πρωτοθυμηθεί και να αναφέρει κανείς; Ξεκινώντας με το μακιγιάζ ή ψιμύθιο, όπως είναι η σωστή του ονομασία, θα πρέπει να πούμε ότι απέκτησε πολυδιάστατο χαρακτήρα και εμφανίστηκε σε πολλές εκφάνσεις του κοινωνικού βίου. Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν αποτελούν μέχρι σήμερα την βάση στην παραγωγή πληθώρας υλικών ψιμυθίωσης, μιας και ήταν φυσικά προϊόντα. Οι τεχνικές εφαρμογής τους ήταν άψογες και τις διέκρινε άριστη γνώση των κανόνων ενός σωστού μακιγιάζ. Μη ξεχνάμε ότι το μακιγιάζ, πέραν όσων άλλων κριτηρίων, χρησίμευε για να διαχωρίζει τους ανθρώπους σε κοινωνικές τάξεις π.χ. μια πριγκίπισσα από μια εταίρα. Ακόμη το μακιγιάζ, με την ευρεία έννοια της τέχνης της κάλυψης και της μεταμόρφωσης - παραμόρφωσης, αποτέλεσε όπλο στα χέρια των μεγάλων τραγικών και κωμικών ποιητών. Οι μάσκες που χρησιμοποίησαν, και που

έμμεσα εμπειριούνται στο κεφάλαιο «μακιγιάζ», συνεχίζουν να εκπλήττουν τους σύγχρονους μελετητές της τέχνης του Θεάτρου, με την απλότητα στην κατασκευή τους και την ευφυή έμπνευση στη σύλληψη τους, μέσω της οποίας αποδίδονταν σε μια μάσκα ένας ολόκληρος χαρακτήρας, μια σύνθετη πολλές φορές προσωπικότητα ενώ πάνω της αποτυπωνόταν ακόμη και τα πιο παράξενα συναισθήματα και κάθε μορφής εκφράσεις.

Αν μη τι άλλο, θα ήταν σφάλμα μας να μην αναφέρουμε τον πλούτο θεωρητικών γνώσεων και μεθόδων περιποίησης, που είχαν αναπτύξει οι Αρχαίοι Έλληνες, γύρω από την τρίχα και την κόμμωση. Αν απλώς ανατρέξουμε σε απεικονίσεις ανδρών και γυναικών, προ και μετά τον 5^ο-π.Χ. αιώνα, θα διαπιστώσουμε μια μοναδική ποικιλία κομμώσεων. Η έκπληξη μας, δε, θα είναι τέτοια που απορεί κανείς για την ευκολία με την οποία οι πρόγονοι μας συνελάμβαναν τις ιδέες τους γύρω από την φόρμα την οποία έπρεπε να δώσουν στα μαλλιά ή τα γένια τους κάθε φορά. Όσον αφορά την κόμμωση, θα πρέπει να τονίσουμε ότι όχι μόνο αποτελούσε στοιχείο ομορφιάς αλλά επίσης συνεπικουρούσε στο να διακρίνει κανείς έναν νέο από έναν πρεσβύτερο, έναν φτωχό από έναν μεσοαστό ή κάποιον που ανήκε σε ανώτερη κοινωνικά τάξη.

Το πλήθος των επιστημών, γιατί για επιστήμες πρόκειται, που είχαν να κάνουν με την ομορφιά, είναι πραγματικά αναρίθμητο. Πως θα ήταν δυνατόν να παραλείψουμε τις τεχνικές μάλαξης και φυσικά το πλήθος κοσμετολογικών προϊόντων που χρησιμοποιούνταν για το σκοπό αυτό. Οι γυναίκες σε τακτά διαστήματα της ημέρας τοποθετούσαν στο πρόσωπο τους και το σώμα τους κρέμες και γαλακτώματα. Με τις γνώσεις μας απ' τα αρχαία συγγράμματα πληροφορούμαστε ότι τα παραπάνω προϊόντα παρασκευάζονταν από αγνές πρώτες ύλες φυτικής ή ζωικής προέλευσης, όπως αυγά, γάλα, βότανα κλπ. Είναι πολύ σπουδαίο να αναφέρουμε ότι απαραίτητο συστατικό μιας σωστής μάλαξης ήταν, εκτός από κρέμες ή γαλακτώματα, η χρήση των αιθέριων ελαίων, που χάριζαν στο σώμα τέλεια όψη και προσέδιδαν στον οργανισμό ευεξία και καλή φυσική κατάσταση. Απαραίτητο στοιχείο της καθημερινότητας των Αρχαίων Ελλήνων αποτελούσαν ακόμη τα λουτρά, τα οποία επισκέπτονταν τουλάχιστον μια φορά την ημέρα. Η σπουδαιότητα της «λουτροθεραπείας» είχε γίνει ευρέως γνωστή ενώ εκείνοι που την ανέπτυξαν σε μεγάλο βαθμό ήταν οι Ρωμαίοι, οι οποίοι βέβαια την υιοθέτησαν από τους Έλληνες.

Τα παραπάνω στοιχεία, αν μη τι άλλο, αρκούν για να μας πείσουν ότι οι πρόγονοι μας είχαν δώσει πολύ μεγάλο βάρος όχι μόνο στην εσωτερική αλλά και στην εξωτερική ομορφιά του ανθρώπου. Γι' αυτό, ως ελάχιστο φόρο τιμής, παραθέτω τα παρακάτω στοιχεία, που έχω συλλέξει από διάφορες πηγές και που κατά την άποψη μου αποτελούν απειροελάχιστο αλλά ωστόσο αντιπροσωπευτικό δείγμα της επιστήμης εκείνης που ασχολείται με τον άνθρωπο και τις αισθητικές περιποιήσεις που του προσφέρονται, στην προσπάθεια προσέγγισης του ωραίου, του αισθητικά όμορφου.

Τσολακίδης Σ. Κωνσταντίνος

Θεσσαλονίκη 1998